



ISK LEIDEN

‘Een ISK verdient eigen zorg en een bestuur die dat ziet’

Eva Klooster

Bij het organiseren van zorg is veel afhankelijk van de context waarin de school opereert. Ieder bestuur, ieder samenwerkingsverband en iedere gemeente functioneert immers anders. Binnen de Leidse context heeft ISK-schouler Mariëlla van Driel, ondersteund door het schoolbestuur, een aantal duidelijke keuzes kunnen maken. Zoals een eigen ISK-zorgcoördinator afkomstig uit de hulpverlening. Daarnaast is er voor gekozen om met het NPO-budget de inzet van schoolcoaches te financieren, die gespecialiseerd zijn in cultureel sensitief werken. Leerlingen zijn blij met de extra ondersteuning op school en zij hebben ook nog een paar adviezen. Dit artikel beschrijft het Leidse zorgbeleid en sluit af met een advies van de leerlingen.

Principiële keuzen

Om uit te leggen hoe de zorgstructuur eruit ziet bij ISK Leiden moeten we even terug in de tijd. Het Da

Vinci City College/ISK Leiden vormt een onderdeel van scholengroep Leonardo Da Vinci College, bestaande uit vier scholen. Een aantal jaren terug had de ISK geen eigen zorgcoördinator, maar een ondersteuningscoördinator die werkte voor het VMBO waar de ISK deel van uit maakte. Er werd naar tevredenheid samengewerkt met het jeugdteam van de gemeente.

Hoewel de ervaringen van de leerlingen die begeleiding kregen van het jeugdteam positief waren, maakten lang niet alle leerlingen en ouders die hulp nodig hadden de stap naar het jeugdteam. Ongemak met de westerse hulpverlening en met de Nederlandse taal lagen ten grondslag aan het feit dat het jeugdteam niet iedereen kon bereiken, signaleerde hulpverlener Claudia Atasoy die destijds werkzaam was bij een van de Leidse jeugdteams. Zij leerde de

school en de leerlingen kennen door het zorgoverleg waaraan ze deelnam en werd enthousiast. Toen er een vacature kwam voor een 'zorgcoördinator voor de ISK' besloot zij te solliciteren.

Mariëlla van Driel is een ervaren schoolleider. Acht jaar geleden liep zij voor het eerst binnen bij de ISK Leiden en sindsdien houdt ze van de school. In de jaren na haar aantreden is er veel veranderd. Zo besloot zij hulpverlener Claudia Atasoy aan te nemen voor de functie van zorgcoördinator. Dit was een principiële keuze, legt Mariëlla uit. In haar voorgaande jaren als schoolleider zag ze het regelmatig gebeuren dat ervaren leerkrachten de overstap maken naar zorgcoördinatie. Om meerdere redenen wil Mariëlla de ervaren leerkrachten behouden voor het onderwijs, vertelt ze.

Mariëlla: 'Vaak worden de beste leerkrachten als

eerste gevraagd om zorgcoördinator te worden. Die zijn dan toe aan een nieuwe uitdaging. Ik begrijp die overstap, maar als school verlies je een ervaren onderwijsprofessional die je hard nodig hebt. Daarnaast is zorgcoördinatie een specialisme. En Claudia is een specialist. Zij kende de leerlingen en hun achtergronden, vanuit haar werk bij het jeugdteam. Met de leerlingen hier is het soms een vindplaats van ellende. En wij konden niet altijd het passende antwoord vinden op wat een bepaalde leerling dan nodig had. Met het binnenhalen van Claudia, die het netwerk veel beter kent, kun je veel sneller schakelen. Daarmee zijn niet alle problemen weg, want soms kun je een leerling nog steeds niet plaatsen waar het beter zou zijn. Maar het is wel veel inzichtelijker. Eerder hadden wij als ISK geen eigen zorgcoördinator, je moet geluk hebben met je bestuur dat ze inzien dat een ISK een eigen zorgstructuur en coördinator nodig heeft.'

ZORG EN (ONDERWIJS)ONDERSTEUNING IN ISK LEIDEN

1 zorgcoördinator (4 dagen per week)

1 leerlingcoördinator (4 dagen per week)

3 schoolcoaches van Massive Care (dagelijks 1 tot 2 coaches aanwezig voor: individuele coaching, klassenaanbod en praktijklessen). Massive Care is een organisatie gespecialiseerd in het bieden van integrale zorg- en dienstverlening aan jeugdigen, jongvolwassenen en ouders in het bijzonder met een migratieachtergrond. Een multicultureel team houdt zich bezig met cultuursensitief hulpverleners/coachen.

4 onderwijsassistenten (totaal 2,1 fte)

2 begeleiders passend onderwijs (bpo) van de Ambulante Educatieve Dienst (AED) (10 uur per week)
De AED biedt begeleiding bij specifieke onderwijsbehoeften en ondersteuning bij onderwijs passend maken voor de leerlingen die (nog) niet op alle gebieden aansluiting hebben bij het onderwijs (cluster 3/4). Een van de bpo'ers zit in de 'expertgroep traumasensitief onderwijs' van de AED, wat aansluit bij de leerlingen.

Met een strak team om de leerlingen

Mariëlla en Claudia ervaren dat zij door de huidige constructie, met een hulpverlener in school, goed in staat zijn om adequaat te reageren op leerlingen die ernstig problematisch gedrag vertonen. Als een leerling bijvoorbeeld door een ernstig trauma niet in staat is tot leren, wordt er nu sneller dan voorheen gekozen voor een zorgtraject, zodat de leerling daarna weer beter kan functioneren op school. Zorgcoördinator Claudia:

'Als docent denk je soms dat het in het voordeel van een kind is om hem in deze structuur te houden, want leerlingen voelen zich hier geborgen. Maar soms moet je concluderen dat er iets anders voorliggend is. We hebben wel eens leerlingen die zodanig last hebben van trauma dat ze zich hier constant onveilig voelen, waardoor ze op een andere manier externaliserend reageren op situaties en het hier dan voor andere leerlingen onveilig maken. Die kun je dan wel heel

lang hier houden, maar soms moet je je eerst richten op het gedrag en het achterliggende probleem om het gedrag te verbeteren. Want eigenlijk heb je ze hier wel binnen, maar ze zijn aan het overleven op een ongezonde manier. Natuurlijk is dit een warm bad, maar dat betekent niet dat je je goed aan het ontwikkelen bent.'

Deze aanpak vraagt om een goede samenwerking met alle betrokken hulpverleners, ouders, verzorgers, voogden, het regionale samenwerkingsverband en zeker ook leerplicht. Claudia vertelt:

'Leerplicht denkt hier heel goed mee. Zij begrijpen dat zorg soms voorliggend is, dan gaan we eerst voor zorg en dan kijken of terugkeer naar ons onderwijs kan. Vanuit de jeugdhulpverleningsblik zorg je dat er zo snel mogelijk een strak team om de leerling heen staat. Dat vraagt om goede samenwerking met alle hulpverleners, ouders, verzorgers en voogden.'

Taal en cultuursensitieve coaching

Een deskundige zorgcoördinator en goede samenwerking met externe partners zijn voor schoolleider Mariëlla van Driel twee belangrijke elementen van zorg op de ISK. Maar dan ben je er nog niet, waarschuwt ze. Ze wijst op het volgende:

'Met kinderen waar behoorlijk wat mee aan de hand is moet je toch eerst kunnen communiceren. Voor de groep die niet zo snel de taal aanleert is dat best wel een lastige. Dat moet je erkennen, net zoals dat mensen niet gewend zijn aan onze westerse hulpverlening.'

Door taalproblemen en culturele afstand tot de westerse manier van hulpverlening worden veel jongeren nog niet bereikt. Claudia vult aan:

'Het is spannend, omdat er in het land van herkomst meestal geen hulpverlening is zoals wij dat hier kennen. Vaak is er naast een psychiater geen andere vorm van hulp en wordt onze hulpverlening dus al gauw gezien als 'psychiatrie' en dat schrikt af. Dus jongeren krijgen al snel het idee dat er iets met hen aan de hand zal zijn.'

Omdat de ervaring is dat een groot gedeelte van de leerlingen niet direct de stap kan maken naar het jeugdteam, heeft de school de samenwerking gezocht met Massive Care. Deze organisatie is gespecialiseerd in cultuursensitief coachen en werkt met SKJ geregistreerde en hbo-geschoolde coaches.

Het is mooi dat we dit aanbod hebben kunnen inkopen met het NPO-budget, vertelt schoolleider Mariëlla tevreden. De ervaring leert inmiddels dat de schoolcoaches erin slagen om contact op te bouwen met de leerlingen. De schoolcoaches geven voornamelijk begeleiding op school, bij problemen in de thuissituatie wordt doorverwezen naar jeugdhulp. Een enkele keer komen de schoolcoaches ook thuis. Zoals bij leerling Anouar.

Adviezen van leerlingen

Leerling Anouar komt uit Syrië en liep vorig jaar vast op alle leefgebieden. Zorgcoördinator Claudia koppelde hem aan schoolcoach Mohammed. Even later tref ik Mohammed in de gang, omringd door een haag van leerlingen. Ze praten of eigenlijk roepen om zijn aandacht. 'Jongens, het is heel gezellig, maar nu gaat de les weer beginnen', hoor ik



meester Mohammed zeggen, want zo heet hij voor de leerlingen.

Vandaag geeft schoolcoach Mohammed een les maatschappijleer, want dat doet hij naast het individueel begeleiden van leerlingen. In de klas zit ook Anouar die enthousiast meedoet aan de discussie, naar aanleiding van het jeugdjournaal dat ze met de klas hebben gekeken. Na de les spreken we elkaar kort.

Ik vraag leerling Anouar wat zijn ervaringen zijn met meester Mohammed, want zo heet de schoolcoach voor de leerlingen. Anouar vertelt dat hij heel blij is met zijn gesprekken met meneer Mohammed. Hij voelt zich door de gesprekken beter en het lukt hem thuis en op school beter om zich aan afspraken te houden. Anouar vindt dat meneer Mohammed ook met een andere leerling, waarmee het niet zo goed

gaat, moet gaan praten.

Waarom wil je dat meneer Mohammed met andere leerlingen praat? Kan hij problemen oplossen? vraag ik hem.

Anouar reageert met een grote lach: *Ja, zeker!!* Als leerling Anouar en meneer Mohammed daarna met elkaar doorpraten, luister ik mee.

Meneer Mohammed: *Vertel eens, welke doelen hebben wij. Wat moet er beter?*

Leerling: *Gewoon alles. Gewoon hoe het thuis gaat, hoe het op school gaat. Dingen die ik niet goed doe. Tot laat buiten blijven, buiten pizza eten en dan pas om 23.00 uur thuis. Je weet toch, ik moet buiten geen problemen maken.*



Schoolcoach Mohammed

Meneer Mohammed: *Precies! Dan gaan we wandelen en dingen bespreken. Ik zeg niet wat je moet doen, maar ik geef advies hoe je het kan doen.*

Leerling: *Vorig jaar was het niet goed, ik was niet serieus met school, ik was niets aan het doen. Maar nu ik doe gewoon mee.*

Voordat ik wegloop, vraag ik Anouar of hij trots is op zichzelf. Dat is hij zeker, zegt hij met een grote glimlach. *'Ik doe nu gewoon mee, vorig jaar was het altijd slapen!'*

Start direct met ouders voorlichten over het schoolsysteem

Iemand die inmiddels ook trots is op wat ze heeft bereikt is leerlinge Malak. En daar kan ik mij veel bij voorstellen, als ik haar verhaal hoor. Malak heeft net als veel andere ISK-leerlingen in een korte tijd heel vaak moeten verhuizen. Op de tijdelijke opvanglocaties verbleef ze meestal in kleine kamers met haar moeder en zusjes. Een ruimte om rustig te studeren, heeft ze de afgelopen jaren niet gehad. Laat staan een eigen tafel en stoel om huiswerk aan te maken. Omdat Malak zo snel mogelijk Nederlands wilde leren, besloot ze om 's nachts te leren. Dan slapen haar zusjes en was het rustig om haar heen. Claudia en het docententeam, waaronder ook haar docente Engels, kregen gezamenlijk zicht op wat er speelde. En dat lukte door steeds opnieuw met Malak het gesprek aan te gaan.

Malak heeft een tijd op de internationale school in Saudi Arabië gezeten, daar heeft ze vloeiend Engels leren spreken. Ze was 12 jaar oud toen ze in Nederland kwam en omdat ze een snelle leerling is, had de familie verwacht dat ze in Nederland via het voortgezet onderwijs zou doorstromen naar de universiteit. Malak zette alles op alles om aan die verwachting te voldoen. Ze wilde niet alleen een voortreffelijke leerlinge zijn, ook een lieve zus en zorgzame dochter. Claudia herkent het beeld dat

ISK-leerlingen hun ouders willen ondersteunen en signaleert dat leerlingen soms ondersteuning nodig hebben bij het loslaten van die verantwoordelijkheid. Claudia licht toe: 'Kinderen willen vaak zorgen voor hun ouders, ze niet lastigvallen met waar zij zelf tegenaan lopen. Ze willen hun ouders niet belasten en vergeten daarbij weleens dat ouders ook heel graag voor hun kinderen willen zorgen. Het is belangrijk om dat uit te leggen aan kinderen.'

Ook Malak voelde een enorme verantwoordelijkheid om te presteren en te zorgen, maar de omstandigheden hielpen niet mee. De ene verhuizing volgde al snel op de andere. En nergens kreeg ze rust. Inmiddels is ze een aantal teleurstellingen verder. Hoewel zij alles heeft gedaan om zo snel mogelijk door te stromen laat het Nederlandse onderwijssysteem dat simpelweg niet toe, begrijpt ze nu. En door de gesprekken met de teamleden op de ISK is zij langzaam gaan accepteren, dat ze haar best heeft gedaan en dat ze niet meer kan doen dan dat. Toch had het haar geholpen als haar familie het Nederlandse schoolsysteem eerder had begrepen, vertelt ze.

'Het Nederlandse systeem is ingewikkeld, omdat je door levels moet gaan en daar blijf je een paar jaar. Ik denk dat de docenten dat meteen persoonlijk aan de ouders moeten vertellen. Want in hun thuislanden gaat het van college naar university. Als je face-to-face uitlegt hoe het gaat, dan zullen de ouders het beter begrijpen en zullen zij minder pressure op hun kinderen zetten. Want kinderen ervaren heel veel pressure van thuis. You need to do this, you need to work harder... Een nieuwe taal leren is niet makkelijk, op een nieuwe school komen ook niet, alles is anders, dus moet er persoonlijk met ouders gesproken worden. Dan kunnen de leerlingen rustiger leren.'

Malak heeft de afgelopen jaren op veel scholen gezeten en voor de docenten die voor het eerst werken met nieuwkomers heeft ze een tip: praat altijd rustig tegen nieuwkomers.



Zorgcoördinator Claudia en leerlinge Malak

Malak heeft gemerkt dat niet alle docenten begrijpen hoe het voelt om in een nieuw land naar school te gaan en met welke trauma's veel leerlingen rondlopen. Dus wil ze deze gelegenheid graag gebruiken om nog een advies te geven: *'Go slowly en leg uit! Misschien maak je je boos over het kind, maar docenten moeten begrijpen, het is niet makkelijk. Je moet begrijpen hoe dat kind zich nu voelt.*

Je moet niet direct schreeuwen, dat geeft nog meer stress en nog meer trauma. My advice is: understand the children, even though they are being rude or disrespectful. The children do not understand and try

to talk to them slowly.'

Malak is heel dankbaar voor de gesprekken die zij op de ISK Leiden heeft gevoerd. Ze begrijpt nu meer van het Nederlandse onderwijssysteem, maar ook meer van zichzelf en haar eigen 'systeem'.

En iets waarvoor ze extra dankbaar is 'het tafeltje en stoeltje' die ze heeft gekregen van de docente Engels en leerlingcoördinator die haar ook de Engelse boeken gaf, waar ze zo van houdt. Dat tafeltje en stoeltje staan nu symbool voor de aandacht die zij kreeg van de medewerkers van de ISK Leiden en voor het feit dat ze eindelijk wel trots op zichzelf kan zijn.

ENKELE TIPS

Onderzoek 'De organisatie van Nabijheid' wijst uit

- ISK's die het meest tevreden zijn over de zorg op hun school noemen unaniem dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt over overleg(momenten) met interne en externe zorgmedewerkers en dat de juiste zorgprofessionals in de school werken.
- Er is sprake van korte lijnen tussen het onderwijspersoneel en het zorgteam, zij hebben regelmatig overleg en er is sprake van voldoende aanwezigheid van zorgmedewerkers in school.
- ISK's met medewerkers en/of samenwerkingspartners uit leerling-groepen zijn meer tevreden over contact met leerlingen en ouders, dan ISK's die dat niet hebben.

Wat zijn belangrijke randvoorwaarden van de zorg?

Volgens ISK Leiden zijn dat:

- De ISK heeft een 'eigen' zorgteam en een bestuur die dat steunt.
- De zorgcoördinator heeft een hulpverleningsachtergrond.
- Schoolcoaches in de school die cultuursensitief kunnen werken (via NPO-budget).
- Goede samenwerking en vaste overlegmomenten met externe partners, zoals: jeugdhulpverleners, jeugdteam, samenwerkingsverband en leerplicht.
- Begeleider passend onderwijs (vanuit de AED-Ambulante educatieve dienst) op school.
- Begeleider passend onderwijs zit in expertgroep traumasensitief onderwijs.

ISK'S EN ZORG

ISK leerlingen zijn vaak nog veel bezig met de gebeurtenissen voor en tijdens de komst naar Nederland en met achtergebleven familie en vrienden. Die achtergrond vraagt van de scholen extra inspanningen bij het begeleiden en ondersteunen van ISK leerlingen. Onderzoekers Eva Klooster en Ewoud Butter deden in 2019 onderzoek naar hoe ISK's de zorg voor deze leerlingen organiseren.

Het onderzoek¹ toonde aan dat het organiseren van zorg aandacht heeft op alle ISK's, maar ook dat zij enorm verschillen als het gaat om de zorgstructuur.

Op de landelijke LOWAN-vo studiedag 2021 gaf Eva Klooster een workshop over 'ISK en zorg'. De workshop werd goed bezocht. De deelnemers, waaronder veel zorgcoördinatoren, gaven aan dat er grote behoefte is aan het delen van ervaringen en kennis over zorg. LOWAN heeft Eva gevraagd om in 2022 een ronde te maken langs ISK's, op zoek naar de voorbeelden en de uitdagingen van zorg op de ISK's. Vanaf juni 2022 zal er in het kader van de serie 'ISK's en zorg' twee keer per maand een inspirerend interview, artikel of column verschijnen over de praktijk op een ISK in Nederland.

Heeft jouw school ook voorbeelden van zorg die je wilt delen?
Neem contact op met LOWAN-vo.

¹ Klooster, E. & Butter, E. De organisatie van nabijheid, een verkennend onderzoek naar de zorg op ISK's (2019). Uitgegeven door LOWAN, in samenwerking met Pharos.